

Сисолятин Д.І.,
ад'юнкт наукового відділу
організації підготовки та атестації
науково-педагогічних кадрів
науково-методичного центру
організації наукової та науково-
технічної діяльності,
Національний університет оборони
України
(м. Київ, Україна)

ІДЕНТИФІКАЦІЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Зміна характеру війни, яка відбувається в Україні, вимагає від військовослужбовців нових знань, вмінь та навичок. Саме викладачі вищих військових навчальних закладів є ключовими у підготовці військових фахівців до сучасних бойових дій.

Якісне навчання слухачів (курсантів) неможливе без наявності у науково-педагогічного (педагогічного) персоналу не тільки професійних навичок, але й вмінь критично мислити, знаходити рішення для складних задач та бути лідером у навчанні.

Отже, сучасні виклики обумовлюють зміни до вимог щодо компетентностей викладача вищого військового навчального закладу, а їх якісне виявлення та оцінювання можливе лише за умови проведення їх чіткої декомпозиції та структуризації.

Таким чином, у зв'язку із зміною пріоритетності компетентностей для науково-педагогічних (педагогічних) працівників вищих військових навчальних закладів, постає нагальна потреба в ідентифікації тих знань, вмінь та навичок, які є важливими та безпосередньо впливають на здатність якісно організувати й проваджувати освітній процес та готувати офіцерів до успішних дій в умовах війни.

Проте такої можливості немає, оскільки структура компетентностей, яка на сьогодні існує, не дозволяє визначити роль і місце кожної компетентності у загальній структурі професійної майстерності викладача вищого військового навчального закладу провести та провести їх декомпозицією.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питанню дослідження структуризації компетентностей викладача вищого навчального закладу, як основи його професійного розвитку, приділялась значна увага низки науковців, таких як Саюк В., Масич С., Головань М., Борова Т., Коркішко О. та ін.

Так, у статті [5] автором визначено сутність та проведено системний аналіз складових професійної компетентності викладача післядипломної педагогічної освіти, як основи його професійного розвитку, що дозволило виділити психологічну, предметну, дидактичну, методичну, комунікативну,

управлінську та проєктивну компетентності викладача, як окремі системи, що складаються з відповідних компонентів та елементів.

Проте, пропонується у роботі поділ компетентностей не враховує важливість виокремлення загальних знань та вмінь з відповідним поділом їх на знання та вміння інтелектуального, емоційного, психологічного та соціального розвитку, які можуть бути віднесені до компетентностей загального розвитку.

У роботі [4] автором на основі аналізу наукової літератури описано підходи до класифікації компетентностей викладача вищого навчального закладу, що дало змогу поділити їх на загальні, загальнокультурні та професійні компетенції.

Однак, зазначений узагальнений поділ не враховує компетентності, здобуті викладачем в наслідок діяльності, не пов'язаної з викладацькою роботою та не дозволяє провести якісну декомпозицію компетентностей, які можливо віднести до компетентностей попереднього досвіду.

У статті [2] автором розглянуто сутність професійної компетентності викладача вищого навчального закладу, запропоновано модель на основі бінарної класифікації, що дало змогу поділити її на ключові компетенції, професійні компетенції, які є базовими для всіх спеціальностей та компетенції, що обумовлені предметною областю діяльності.

Проте, автором не враховані компетентності, які не пов'язані з викладацькою діяльністю, які можливо віднести до компетентностей попереднього досвіду.

У роботі [1] автором проведено аналіз системи професійних компетентностей науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, що дало змогу провести їх поділ на базові, загальнофахові та спеціально-фахові компетентності.

Проте, автором не враховано важливість виявлення та оцінювання інших компетентностей, які можливо віднести до компетентностей попереднього досвіду.

У роботі [3] автором проведено аналіз наукових праць вітчизняних та закордонних учених щодо універсальних навичок, які допомагають професійно розвиватися та будувати успішну кар'єру в будь-якій галузі, у тому числі майбутніх педагогів, що дало змогу виокремити два підходи до їх класифікації, а саме: за спрямованістю діяльності та за характером діяльності, а також на міжособистісні та професійні.

Проте, автором не врахована особливість проходження викладачем вищого військового навчального закладу військової служби та важливість ідентифікації й оцінювання більшого кола компетентностей для ефективного планування довгострокової перспективи кар'єрного росту офіцера.

Таким чином, структурування компетентностей, яке представлено у роботах [1-5], не дозволяє в повному обсязі провести їх ідентифікацію з урахуванням вимог сьогодення, визначити роль і місце кожної компетентності

в загальній структурі з урахуванням їх сучасної пріоритетності, та потребує нової візії.

З метою ідентифікації та декомпозиції компетентностей сучасного фахівця, доцільно здійснити їх структурування за трьома окремими блоками, а саме: компетентності загального розвитку, компетентності професійної підготовленості та компетентності попереднього досвіду.

Зазначений підхід базується на джерелах формування компетентностей, виходячи за межі акцентування уваги виключно на професійній діяльності та враховує загальний розвиток особистості й результати попереднього практичного досвіду.

Такий підхід дозволить врахувати особливості компетентностей, виявити ознаки їх системності, забезпечить структуроване та комплексне їх оцінювання для довгострокового планування службової кар'єри військовослужбовця, що робить її актуальною та пристосованою до особливостей науково-педагогічної (педагогічної) діяльності вищих військових навчальних закладів.

Так, до блоку “компетентності загального розвитку” відносяться такі компетентності, як компетентності фізичного розвитку, компетентності інтелектуального розвитку, компетентності емоційного розвитку, компетентності психологічного розвитку та компетентності соціального розвитку.

До блоку “компетентності професійної підготовленості” відносяться професійні знання у відповідній галузі, здатність застосовувати отримані знання на практиці, здатність використовувати сучасні технології навчання та методики викладання, здатність організовувати та впроваджувати навчальний процес, здатність аналізувати та оцінювати результати роботи.

До блоку “компетентності попереднього досвіду” відносяться такі компетентності, як здатність до усвідомлення власних дій відповідно до цілей і умов професійної діяльності, вміння визначати стратегію та організувати діяльність підрозділу, здатність до стимулювання у підлеглих інтересу до професійної діяльності, здатність знаходити нестандартні підходи у процесі прийняття управлінських рішень, прагнення до досконалості професійної діяльності.

Отже, запропонований підхід має перевагу від існуючих, дозволяючи провести структуровану та комплексну оцінку розвитку компетентностей, урахувавши компетентності загального розвитку та компетентності, здобуті в наслідок досвіду попередньої діяльності, у кандидатів на посади науково-педагогічного (педагогічного) персоналу у вищих військових навчальних закладах.

Список використаних джерел:

1. Борова Т.А. Професійна компетентність науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу як індикатор ефективності їхньої

діяльності. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2011. № 32-33. С. 265-269. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piro_2011_32-33_40

2. Головань М.С. Професійна компетентність викладача вищого навчального закладу / М. С. Головань. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Серія: Педагогіка і психологія. Збірник статей. 2014. Вип. 44. Ч. 3. С.79-88.

3. Коркішко О.В. Зміст та складові soft skills особистості майбутнього викладача. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2024. №. 2 (106). С. 16-22.

4. Масич С.Ю. Система компетенцій викладача вищого навчального закладу / С.Ю. Масич. *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 135–143.

5. Саюк В.І. Професійна компетентність як основа розвитку сучасного викладача в системі післядипломної педагогічної освіти / В.І.Саюк. *Нова педагогічна думка*. 2012. №3 (71). С. 57-61.